

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ**

**«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың  
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»  
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының  
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ  
XIX Международной научной конференции  
студентов и молодых ученых  
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**PROCEEDINGS  
of the XIX International Scientific Conference  
for students and young scholars  
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**2024  
Астана**

**УДК 001**

**ББК 72**

**G99**

**«GYLYM JÁNE BILIM – 2024» студенттер мен жас ғалымдардың XIX Халықаралық ғылыми конференциясы = XIX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2024» = The XIX International Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE BILIM – 2024». – Астана: – 7478 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

**ISBN 978-601-7697-07-5**

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

**УДК 001**

**ББК 72**

**G99**

**ISBN 978-601-7697-07-5**

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия  
ұлттық университеті, 2024**

Мұхаммед Хоссейн Табатаба'и сияқты шиит дінбасыларының Құран тәпсірлеріне, сондай-ақ Хосейн Элахи Гомшейхтың Құранның парсы тіліндегі аудармасына (ағылшынша нұсқасы) сілтеме жасалды. Осылайша, аударма шиіттік түсінігі бойынша жасалған, алайда бұл аударманың сүнниттік түсіндіруге негізделген Құранның жапон тіліндегі аудармасынан аса айырмашылығы болған жоқ.[2]

Соңғы бес жылда атап айтсақ 2019 жылы Шу Амин Мизутани жетекшілік ететін «Құран жеңіл жапонша аудармасы» және Саид Сато аударған «Қасиетті Құранның жапонша аудармасы» және 2022 жылы Хирофуми Адел Оки аударған «Құран жапонша оқу» жарық көрді. Сонымен қатар, 2023 жылы Жапония мұсылмандары қауымдастығы аударған «Құранды зерттеу және тәпсір орталығы, Құранның қысқаша түсіндірмесі, заңгер тобы» кітабы жарық көрді.

Жоғарыда келтірген деректерге сүйенсек бір ғасыр уақыт шеңберінде Құран Кәрім 11 рет аударылыпты. Алғашқы кезеңдерде Құран Кәрімді мұсылман емес жапон ғалымдары аударғандықтан жапон қоғамына Құран Кәрім түсініксіз болды. Кейін жетпісінші жылдардың басында жапондық мұсылман бұл олқылықты жою үшін өзінің 12 жыл ғұмырын Құран Кәрімді аударуға жұмсады. Осы бастамадан кейін жапон мұсылмандары бүгінгі күнге дейін алты рет Құран Кәрімді аударды. Жапон мұсылмандарының Қасиетті Құранды түсінуге деген құштарлығы таң қалдырмай қоймайды. Ислам діні Жапонияда осы қарқында дамыса болашақта әлі де аудармалар болады деп ойлаймыз.

#### **Қолданылған әдебиеттер тізімі:**

1. Abu Bakr Morimoto. Islam in Japan its past, present and future. - Islamic center Japan, Tokyo. P.29-37
2. 三浦徹 著「イスラームとの出会い」、三浦徹 編『イスラームを学ぶ』、2013年、5-28頁。
3. 後藤絵美 著「日本におけるクルアーン翻訳の展開」、松山洋平 編『クルアーン入門』 作品社、2018年、125-173頁。
4. 保坂修司「クルアーンの日本語訳について」『中東協力センターニュース』、中東協力センター、2016年6月

УДК 21.15.61

### **ҚАРАҒАНДЫ ҚАЛАСЫНДАҒЫ РИМ-КАТОЛИК ШІРКЕУІНДЕГІ ДІНИ КОНВЕРСИЯ**

**Баймағамбетова Айжан Құсайынқызы**

[kairova09@bk.ru](mailto:kairova09@bk.ru)

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

7М02206 – Дінтану мамандығының 2-курс магистранты, Астана қаласы, Қазақстан

Ғылыми жетекші – Токсанбаев Абай Кайратович

Дін руханияттың ежелгі нысандарының бірі ретінде, әлеуметтік-мәдени феномен ретінде, дәстүрлі түрде жеке адамның және жалпы қоғамның рухани өмірінің монополиясына үміткер ретінде қазіргі әлемде таным мен қызметтің өзекті салаларының біріне айналууда.

Ежелден бері қоғамда белгілі бір дінге, тылсым күшке сенуші адамдар бар, одан бөлек оның бәрін жоққа шығарушы немесе оған күмәнданушылар да бар. Сенушілерді сенім мен табиғаттан тыс тылсым күштердің, я бір Құдайдың бар екендігіне деген сенім біріктіреді.

Олардың арасында жануарларға, өсімдіктерге және аспан әлеміне табынатын не болмаса пұтқа табынушылардан бастап монотеистерге дейінгі әртүрлі конфессиялардың өкілдері бар.

Сенбейтіндер, керісінше, белгілі бір дәрежеде сенімділікпен бізді қоршаған әлемде табиғаттан тыс тылсым күштердің бар екенін жоққа шығарады, ал олардың ішіндегі өз дегенінен қайтпайтын - атеистер-діни сана мен оның тасымалдаушыларына қарсы белсенді күрес жүргізуді өздерінің міндеті деп санайды. Ақырында, бұл туралы нақты пікірі жоқ екенін мойындайтындар да бар.

Сонымен қатар, өздерін агностиктер деп атайтын кейбір күмәнданушылар өздерінің сенімдері бойынша Құдай мен басқа әлемнің бар екендігін қарапайым ғылыми құралдармен дәлелдеу немесе керісінше жоққа шығару мүмкін емес екенін баса айтады. Христан діні- дүние жүзі халқы ұстанатын 3 әлемдік діндердің бірі, екі мың жыл бұрын пайда болған монотеистік дін. Христиан діні ішінара өзі 3 тармаққа бөлінеді: православие, католицизм және протестантизм. Католицизм мен православие 1054 жылы, әйгілі София соборында Католик шіркеуі, грек. καθολικός - «жалпыға ортақ, жалпыға ортақ деген мағынаны береді, сол жылы бөлініп, шығыс шіркеуі батыстан бөлінген кезде пайда болды.

Католицизмнің басты ерекшелігі - католиктер Папаны қасиетті санамайды. Оның діни сенім мен шіркеуге қатысты айтқан сөздері мен шешімдері ғана кінәсіз деп саналады, бірақ ол осы лауазымға сайланғаны үшін ғана оны әулие санамайды.

Қарағанды қаласындағы Рим-католик шіркеуі 13 мамыр 2003 епископ Ян Павел Ленгтің айтуымен қаланған болатын. Қазіргі таңда бұл шіркеу Қарағанды облысы бойынша ең үлкен католик шіркеуі болып табылады.

Дінтанудың пәндік саласының негізгі категорияларына діни конверсия жатады, ол «адамның экзистенциалдық бағдарының бірте-бірте немесе кенеттен өзгеруі, нәтижесінде ол кез келген бағыттың ұстанушысына айналады. Басқа дінге бет бұру, не имансыздықтан иманға өту кезінде, не басқа конфессияға өту кезінде болады. Бұл мәселені зерттеу «Многообразие религиозного опыта» (1901-1902жж) атты жазылған классикалық еңбегінің екі тарауын арнаған У.Джеймстен басталды. Дінге ауысу құбылысы 1960-70 жылдардың басынан бастап ерекше қарқынды зерттеле басталды, сол жылдары батыста көптеп жаңа діни ағымдар мен діни сенімдер жаппай пайда бола бастады.

Діни конверсия мәселесінің теориясы мен әдістемесінің дамуына Дж.Лофланд, Р.Старк, В.Бэйнбридж, Л.Рэмбо, Р.Трависано және т.б. елеулі үлес қосты. Қарастырылып отырған тақырыптың ғылыми маңыздылық дәрежесі мен даму деңгейіне 1990 ж. АҚШ пен Батыс Еуропада конверсияның әлеуметтік пәнге айналуы әсер етті.

Біз «діни конверсия» терминін алдымен Тертуллианнан, содан кейін Эпиктет пен стоиктерден байқауға болады. Бір діннен екінші дінге өтудің ежелгі формаларында діни тәртіпте емес, саяси-философиялық дінге ауысу басым болды.

Постсекулярлық қоғам үшін діни конверсия сөзсіз прогрессивті құбылыс болып табылады. Жаңа технологиялар діндерді жаңа әлеуметтік-мәдени аумақтарға жылжытуға мүмкіндік береді. Қоғамның ақпарат алуға және басқа діндер туралы өз білімдерін кеңейтуге, адамның ішкі әлеміне сәйкес келетін дінді саналы түрде таңдауға мүмкіндігі бар.

Бастапқы кезеңде конверсиялар жаңа конверсиялар қалыптасатын конверсияның әлеуметтік аспектісіне тартылған байланыстар мен қарым-қатынастар, қатысу топтарына «кіру» орын алады және жаңа руханилықты іздеу үстем уәж. Постсекулярлық жағдайда руханилықты түсіну көптеген түсіндірулерді қабылдайды және «жаңа» деп аталатын дінге айналу практикасын плюрализациялауға ықпал етеді. Жаңа діндер мен жаңа руханиятта квазирелигиялар жиі жасырылған, олар өздеріне сәйкес ұйымдарда ұзақ уақыт болған кезде өзінің мәні.

Рим-католик шіркеуіндегі діни конверсия тәжірбиесіне тоқталатын болсақ, епископпен өткіздірілген сұхбатта конверсия тәжірбиесінің айтарлықтай көп кездеспейді. Көбінесе, келетін адамдар экскурсия мақсатында, не болмаса, органдық концертке жиі келеді. Дегенмен, діни конверсия тәжірбиесі көп болмаса да, айтарлықтай бар, сонымен қатар прозелитизм тәжірбиесі де жиі кездеседі. Айтатын болсам, православие дінінен католицизмге өту, не болмаса протестантизмнен католицизмге өтуі. Егер де діни конверсия мен прозелитизм арасындағы айырмашылықты айтатын болсақ, діни конверсия ол белгілі бір діннен, мысалы, Ислам дінінен

Христиан дініне өту, Христиан дінінен Иудаизмге өту, ал прозелитизм ол ,бір дінде ішінара ауысу,мысалы, Христиан дініндегі православ дінінен шығып протестантизмге өту болып табылады.

Католик шіркеуінде шомылдыру рәсімі басқа христиандарға қарағанда қиын емес. Жалғыз айырмашылық - ересек кезде шомылдыру рәсімінен өту немесе католиктік шіркеуге кіру, шіркеуге көшеден келгенде ғана мүмкін болмайды. Христиан дінінің негіздеріне үйрету - катехизациядан өту керек.

Әдетте католик костелдерінде оқытылады, сабақтарды осы приходта қызмет ететін діни қызметкерлер мен монахиалар жүргізеді.

Мұндай оқыту католик шіркеуіне қосылғысы келетіндер үшін шынайы сенім сынағына айналуы мүмкін, өйткені бір жылға жуық уақыт оқып, тіпті емтихандар мен сынақтарды тапсыру керек.

Бірақ бұл оқыту рухани істерге деген көзқарастың кеңеюіне және ұғынуға қалай әсер ететіні сөзсіз. Сондықтан сіз катехизациядан өткен болсаңыз да, католиктікке ауысу туралы пікіріңізді өзгертсеңіз де, мұндай оқу бәрібір пайда табады - христианның негіздерін білесіз.

Діни фактордың Қазақстанда дүниетанымдық әлеуметтену арқылы бірегейлікке қол жеткізуге ықпалы біркелкі емес, себебі діни дүниетаным арқылы әртүрлі бағыттағы ықпалдар жүзеге асырылады, бұл дәстүрлі мәдени ландшафты жоғалтуға алып келеді. дүниетанымдық алуан түрлілік Қазақстан діни өзін-өзі сәйкестендіруді іздейтіндерге сенім таңдауда палитра ұсынады.

Друзалар, езидтер, мандейлер сияқты бірқатар діндер (діни ағымдар) өз дініне жүгінуге жол бермейді. Индуизм ресми түрде айналымға жол береді, алайда практикада мұндай жағдайлар сирек кездеседі, өйткені өзін қолда бар касталардың қайсысына жатқызу проблемасы туындайды, ал кастаға қатыстылық мұрагерлік болып табылады. Буддизм бірқатар басқа діндердің діни практикасымен шектелген үйлесімге жол береді. Қытайдың дәстүрлі діндерінде және басқа да бірқатар діндерде формальды тиістілік критерийлері жоқ, демек, үндеулер де жоқ: адамның дін жораларын білуі және орындауы оны діни қауымның мүшесі етеді.

Жергілікті деңгейде діни конверсияның мәні өлшемі жүгінушінің жеке басының, оның отбасылық мәртебесіне, әлеуметтік ұстанымына, азаматтық белсенділігіне байланысты сәйкестендіру маркерлерінің өзгеруі болып табылады. Конверсияның тұлғалық аспектісі адамның ойларында, сезімдерінде, әрекеттерінде болатын өзгерістерді ашады. Жергілікті деңгейде діни конверсияның мәні өлшемі жүгінушінің жеке басының, оның отбасылық мәртебесіне, әлеуметтік ұстанымына, азаматтық белсенділігіне байланысты сәйкестендіру маркерлерінің өзгеруі болып табылады. Конверсияның тұлғалық аспектісі адамның ойларында, сезімдерінде, әрекеттерінде болатын өзгерістерді ашады.

Конвертиттің психологиялық,эмоционалдық өзгерістері оның жеке басына деген діни көзқарас ешқашан әрдайым болатын салдарсыз өтпейді дүниетанымға, философияға,өмір сүру және адамдармен өзара қарым-қатынасы өзгеріске ұшырайды.

Бір діннен екінші дінге ауысу (дәстүрлі емес дінге немесе дәстүрлі емес ағымдар арасында ауысу), сенімнен сенімсіздікке, сондай-ақ сенімсіздіктен сенімге ауысу теріс (тиімсіз) салдарлары жиі болады, өйткені олар сананың өзгерген жай-күйіне әкеледі, адам қызметінің мағынасын, отбасылық қатынастарды, кәсіби сәйкестендіруді, көші-қонды қайта анықтайды. Дәстүрлі емес діндер, ғибадаттар, қозғалыстарға конверсиялар негізінде тарихи-мәдени дәстүрден арылу мақсаты тұр.

Қазақстан қоғамының өміріндегі діннің рөлі өзгеруде.Бұл оның беделі мен мәртебесін біртіндеп арттыру, функцияларын кеңейту, өсу сияқты индикаторларда белгіленеді. діндарлардың саны мен сапалық құрамы. Факторлық талдау халықтың белсенді діндарлығын неғұрлым жиі қоғамдық өмірде, мәдениетте, мәдениетте, әр түрлі әлеуметтік топтардың іс-әрекеттері мен мінез-құлқы.

Руханият - көп мағыналы ұғым және не жаратылыстан тыс күштердің әрекетімен, не ерекше - көбінесе «жоғары» сапалық эпитетімен - психиканы өлшеумен байланыстырылады.

Ол жоғарыда аталғандардың екеуін де біріктіретін, рухани өлшемді жаратылыстан тыс салаға қатысты деп түсіндіретін тәсілмен де түсінілуі мүмкін. Соңғы бірнеше онжылдықта әлемде саясаттану, әлеуметтану, әлеуметтік антропология саласындағы зайырлылық пен секуляризмнің, (де) секуляризациялық процестердің, постсекулярлық қоғамның әртүрлі үлгілерін зерделеуге арналған зерттеулердің қарқынды өсуі байқалады.

Зайырлылықтың проблематикасы, діннің секулярдан кейінгі қоғамдағы рөлі мен орны әлеуметтік ғылым ғалымдары арасында ғана емес, сондай-ақ кеңірек көпшілік кеңістігінде де неғұрлым талқыланатын мәселе болып отыр.

Қазіргі демократиялық мемлекеттегі діни конверсия - бұл табиғи құбылыс. Мемлекетке толеранттылық пен теңдік негіздері болуға тиіс қоғамда идеологиялық теңгерімді сақтауды қамтамасыз ету жауапкершілігі жүктеледі. Осылайша, діни конверсияны зерделеу - қазіргі қоғамдағы маңызды және өзекті тақырып, оны дінтану, әлеуметтану, саясаттану, философия, психология, педагогика және қоғамдық ғылымдар сияқты ғылымдар қолдауға тиіс.

Тұтастай алғанда, дінділік пен діни ұқсастық барған сайын қазақстандықтардың өмір салтын таңдауға елеулі әсер етеді. Діни конверсияларға түрлі буындағы отандастар, әлеуметтік және кәсіби мәртебелері тартылған.

Қазақстан үшін діни сананы азаматтық өзін-өзі анықтауға қатысты этномәдени бірегейлікпен байланыстыратын тәсіл маңызды, өйткені біздің елімізде конверсиялық типтегі күрделі көші-қон ахуалы бар.

Діни конверсия феноменін зерттеу әлеуметтік-гуманитарлық ғылымның басым бағыттарының біріне айналады және тұрақты мониторинг пен бірыңғай әдіснама форматында жүргізілуі тиіс.

Қазақстандық қоғамда діни конверсия феноменін зерттеу енді ғана басталды. Сондықтан оны қазіргі заманғы ғылым құралдарымен зерделеуді жалғастыру маңызды. Осыған байланысты рухани қауіпсіздікті қалыптастырудың тақырыптық контексті, азаматтық діннің алғышарттары мен форматы, тұтастай алғанда діни сәйкестендіру перспективалы бағыттар бола алар еді.

### **Пайдаланылған әдебиеттер тізімі**

1. Бургарт Л.А. Влияние миграционных факторов на формирование и развитие Католической Церкви в Казахстане //Этнодемографические процессы в Казахстане и сопредельных территориях. Сб. науч. трудов VII международной научной конференции. Усть-Каменогорск, 2006. стр . 54-62;
2. «Кредо». Газета Римско-католической Церкви Казахстана [электронды ресурс];
3. «Караганда – второй Рим» //Кредо. Газета Римскокатолической Церкви Казахстана, № 3 , 2005. стр. 14-16. [электронды ресурс];
4. Эволюция нетрадиционных для Казахстана религиозномистических и мистико-окультурных воззрений: методическое пособие// Сост. Умирзакова Л.А., Асанбаев М.Б. – А.: УВП г.Алматы, ЦСГИ «Аспкт М» – 2011. Стр 166.

УДК 21.15.61

## **ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ КАТОЛИЦИЗМНІҢ ТАРИХИ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ЖӘНЕ ОНЫҢ ЭВОЛЮЦИЯЛЫҚ КЕЗЕҢДЕРІ**

**Баймағамбетова Айжан Құсайынқызы**

[kairova09@bk.ru](mailto:kairova09@bk.ru)

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің  
7М02206 – Дінтану мамандығының 2-курс магистранты, Астана қаласы, Қазақстан  
Ғылыми жетекші – Токсанбаев Абай Кайратович